

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců Mgr. Michala Bobka a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobce: **Mgr. Ing. L. V., Ph.D.**, zastoupený JUDr. Helenou Nutilovou, Ph.D., advokátkou se sídlem Vodní 231/5, České Budějovice, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, sídlem Křížová 1292/25, Praha 8, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 9. 2022, č. j. 64 Ad 8/2022 - 46,

t a k t o :

- I. Výroky II. a III. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 9. 2022, č. j. 64 Ad 8/2022 - 46, **se ruší** a věc **se vrací** v tomto rozsahu tomuto soudu k dalšímu řízení.
- II. Ustanovené zástupkyni žalobce JUDr. Heleně Nutilové, Ph.D. **se přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů za řízení o kasační stížnosti ve výši 1300 Kč, která jí bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předcházející řízení

[1] Žalobou podanou ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“) se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 30. 3. 2022, č. j. X, kterým byly podle § 90 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“), zamítnuty námitky žalobce proti prvostupňového rozhodnutí žalované ze dne 24. 1. 2022.

Tímto prvostupňovým rozhodnutím byl žalobci přiznán starobní důchod ve výši 10.982 Kč měsíčně, respektive po valorizaci od 1. 1. 2022 v celkové výši 14.666 Kč měsíčně.

[2] Krajský soud dospěl při posouzení podmínek řízení k závěru, že žaloba byla podána opožděně. Z kopie doručanky předložené žalovanou vyplývá, že k doručení napadeného rozhodnutí žalobci došlo dne 14. 4. 2022, nikoli dne 19. 4. 2022, jak uváděl žalobce. Doručující orgán dne 4. 4. 2022 při doručování zásilky obsahující rozhodnutí žalované žalobce nezastihl. Žalobci proto byla zanechána výzva k vyzvednutí písemnosti s poučením o následcích jejího nevyzvednutí. Současně došlo k uložení písemnosti na poště. Podle krajského soudu tak byly splněny podmínky doručení rozhodnutí fikcí podle § 23 odst. 4 správního řádu, které v souladu s § 24 odst. 1 správního řádu nastalo po uplynutí 10 dnů po uložení písemnosti, tedy dne 14. 4. 2022. Dvoutříměsíční lhůta pro podání žaloby proti rozhodnutí podle § 72 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), tudíž uplynula dnem 14. 6. 2022. K zachování lhůty bylo třeba nejpozději tento den podat žalobu k poštovní přepravě. Stěžovatel však žalobu k poštovní přepravě podal až 20. 6. 2022.

[3] Proto krajský soud žalobu podle § 46 odst. 1 písm. b) s. ř. s. odmítl pro opožděnost (výrok II) a určil, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení (výrok III). Konečně výrokem č. I krajský soud zprostil ustanoveného zástupce, Mgr. Jaroslava Hanuse, povinnosti zastupovat žalobce v řízení o žalobě.

II. Kasační stížnost

[4] Kasační stížností se žalobce (dále „stěžovatel“) domáhá zrušení v záhlaví označeného usnesení krajského soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení, a to v rozsahu, v němž krajský soud odmítl žalobu (výrok II.). Napadené usnesení v uvedeném rozsahu považuje za nezákonné z důvodu dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., neboť krajský soud dospěl k nesprávnému závěru ohledně opožděnosti žaloby. Krajský soud řízení o žalobě zatížil vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o odmítnutí návrhu. Žalobu odmítl, aniž by žalobci umožnil vyjádřit se k okamžiku doručení rozhodnutí žalované. Stěžovatel současně s kasační stížností podal žádost o ustanovení zástupce a osvobození od soudních poplatků.

[5] Nesprávnost závěru krajského soudu o opožděnosti žaloby stěžovatel podporuje především tvrzením, že mu do schránky nebyla vložena standardní výzva k vyzvednutí zásilky obsahující správné poučení o nutnosti vyzvednutí uložené písemnosti ve lhůtě 10 dnů. K namítané vadě řízení před krajským soudem stěžovatel cituje z judikatury Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu. Podle rozsudku NSS ze dne 12. 8. 2010, č. j. 7 Afs 63/2010 - 65, je povinností soudu, dospěje-li k jinému okamžiku doručení žalobou napadeného rozhodnutí než uvedenému v žalobě, umožnit žalobci vyjádřit se k této okolnosti a navrhnout na podporu svých tvrzení důkazní prostředky. Možnost vyjádřit se k zásadním skutkovým okolnostem a navrhnout v tomto směru důkazní prostředky je základním právem účastníků řízení (rozsudek NSS ze dne 5. 1. 2010, č. j. 2 Afs 87/2009 - 131). Podle rozsudku NSS ze dne 10. 1. 2019, č. j. 1 As 382/2018 - 39, je vadou řízení s možným vlivem na zákonnost rozhodnutí o věci samé, pokud soud bez dalšího sám zaujme stanovisko o opožděnosti podaného žalobního návrhu a žalobu

pokračování

odmítne, a to v případě, kdy počátek běhu lhůty pro podání žaloby určí odchylně od data tvrzeného v žalobě na základě skutečností, které nejsou v řízení postaveny najisto. Konečně stěžovatel cituje z nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. III. ÚS 93/06, podle něhož „nelze na žalobci při podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu rozumně požadovat, aby již dopředu – rovněž dokládal, že je jeho žaloba návrhem včasným, resp. aby předem oponoval všem představitelným rizikům jeho případné opožděnosti (a uváděl k tomu rozhodné skutečnosti), nemůže-li ostatně budoucí názor soudu v této otázce předjímat.“

[6] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud shledal, že kasační stížnost je přípustná. Byla podána osobou oprávněnou, ve lhůtě dle § 106 odst. 2 s. ř. s., v souladu s § 104 odst. 4 s. ř. s. je v ní namítán důvod dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Kasační stížnost netrpí vadami. Stěžovatel je v řízení zastoupen advokátkou ustanovenou usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 10. 2022. Jedná se současně o věc důchodového zabezpečení, tudíž je řízení o kasační stížnosti v souladu s § 11 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, osvobozeno od poplatkové povinnosti (o stěžovatelově žádosti o osvobození od soudních poplatků pro řízení o kasační stížnosti proto soud samostatně nerozhodoval). Nejvyšší správní soud tedy neshledal nedostatek podmínky řízení, který by bránil dalšímu postupu ve věci.

[8] Kasační stížnost je důvodná.

[9] Nejprve se Nejvyšší správní soud musí zabývat namítanou vadou řízení před krajským soudem. Stěžovatel krajskému soudu vytýká odmítnutí žaloby pro opožděnost, aniž by krajský soud žalobci spolu s řádným poučením umožnil vyjádřit se k okamžiku doručení rozhodnutí žalované a předložit k tomuto skutkovému tvrzení relevantní důkazy.

[10] Nejvyšší správní soud ze soudního spisu zjistil následující skutečnosti. Žalobce podal k poštovní přepravě dne 20. 6. 2022 žalobu proti rozhodnutí žalované ze dne 30. 3. 2022. V žalobě mimo jiné uvedl, že rozhodnutí žalované mu bylo doručeno dne 19. 4. 2022. Krajský soud v rámci řízení o žalobě obdržel od žalované dne 2. 9. 2022 přípis, jehož přílohou byla kopie žalobou napadeného rozhodnutí spolu s kopií doručenky prokazující doručení tohoto rozhodnutí (č. l. 40-44 soudního spisu). Dne 6. 9. 2022 vydal krajský soud kasační stížností napadené usnesení, jímž žalobu odmítl. V soudním spisu se toto rozhodnutí nachází bezprostředně za přípisem žalované (č. l. 46).

[11] V odůvodnění napadeného usnesení krajský soud uvedl, že před vlastním meritorním přezkoumáním rozhodnutí žalované zkoumal splnění podmínek řízení, a tudíž i včasnost podané žaloby. Na základě údajů z kopie doručenky předložené žalovanou dovodil splnění podmínek pro doručení rozhodnutí fikcí podle § 23 odst. 4 správního řádu. K doručení tak došlo uplynutím 10denní úložní lhůty podle § 24 odst. 1 správního řádu, tj. dnem 14. 4. 2022, nikoli teprve vhozením rozhodnutí do schránky stěžovatele, tj. v žalobcem uváděný den 19. 4. 2022. Krajský soud proto dospěl k závěru, že žaloba byla podána opožděně.

[12] Nejvyšší správní soud připomíná svoji ustálenou judikaturu k otázce procesního postupu při posuzování včasnosti žaloby jako jedné z podmínek řízení, je-li možným následkem odmítnutí žaloby pro opožděnost. V rozsudku ze dne 12. 8. 2010, č. j. 7 Afs 63/2010 - 65, na který poukazuje stěžovatel, NSS konstatoval, že „*je povinností správního soudu, pokud dospěje oproti žalobci k závěru, že napadené rozhodnutí bylo doručeno (oznámeno) žalobci v jiný den než v den jak bylo uvedeno v žalobě, a tato okolnost by měla mít za následek odmítnutí žaloby pro opožděnost, umožnit žalobci vyjádřit se k této okolnosti a navrhnout na podporu svých tvrzení důkazní prostředky. Teprve poté lze uvážit otázku včasnosti podané žaloby. Pokud tak krajský soud neučiní a bez dalšího žalobu odmítne, tak jak to učinil v této věci, zatíží své řízení vadou, která ve svém důsledku mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, resp. měla za následek, že o věci samé nebylo vůbec rozhodováno. Usnesení o odmítnutí žaloby založené na takové vadě řízení před krajským soudem Nejvyšší správní soud zruší pro jeho nezákonnost.*“

[13] Podle citovaného rozsudku je právem účastníků řízení vyjádřit se před rozhodnutím ve věci k zásadním skutkovým okolnostem, na nichž rozhodnutí soudu závisí. Stejně tak je právem účastníků řízení předkládat (navrhovat) soudu důkazní prostředky svědčící jejich skutkovým i právním tvrzením obsaženým v žalobě (srov. též stěžovatelem citovaný rozsudek NSS ze dne 5. 1. 2010, č. j. 2 Afs 87/2009 - 131). Je proto povinností krajského soudu, pokud dojde k závěru, že žalobou napadené rozhodnutí bylo žalobci doručeno (oznámeno) ve skutečnosti v jiný den, než žalobce výslovně deklaroval v žalobě, aby mu spolu s řádným poučením umožnil se k této okolnosti vyjádřit a předložit k tomuto svému skutkovému tvrzení relevantní důkazní prostředky. Teprve pokud by žalobce své tvrzení o včasnosti žaloby nepodepřel důkazními návrhy vyvracejícími soudem předpokládané datum doručení správního rozhodnutí, bylo by na místě žalobu odmítnout, jak požaduje setrvalá judikatura NSS – srov. kupř. též rozsudky NSS ze dne 10. 1. 2019, č. j. 1 As 382/2018 - 39, ze dne 14. 1. 2016, č. j. 9 As 244/2015 - 47, ze dne 13. 8. 2015, č. j. 9 As 316/2014 - 36, ze dne 6. 11. 2013, č. j. 1 As 71/2013 - 36 nebo ze dne 27. 10. 2011, č. j. 6 Ads 123/2011 - 41).

[14] Uvedeným požadavkům krajský soud v posuzované věci nedostál. Ačkoli na základě kopie doručky zaslané žalovanou dospěl k pochybnostem o žalobcem uváděném datu doručení rozhodnutí žalované, bez dalšího obratem žalobu odmítl pro opožděnost. Stěžovateli své pochybnosti o opožděnosti žaloby nepředestřel, nevyzval jej, aby se k možné opožděnosti žaloby vyjádřil. Stěžovatel tak neměl příležitost soudu předložit relevantní skutková tvrzení a k jejich prokázání navrhnout odpovídající důkazní prostředky, tedy přesvědčit soud o správnosti jím tvrzeného okamžiku doručení rozhodnutí žalované, respektive osvětlení důvodů, podle kterých nemohlo dle názoru stěžovatele k doručení žalovaného rozhodnutí fikcí dojít.

[15] Veškerou argumentaci týkající se včasnosti žaloby proto stěžovatel prezentuje až v řízení o kasační stížnosti. Řízení o kasační stížnosti ovšem k vypořádání takové argumentace neslouží; není úlohou kasačního soudu provádět skutková zjištění ohledně doručení rozhodnutí žalovaného. Připuštěním opačného závěru by se Nejvyšší správní soud dostal do situace, kdy by nepřezkoumával závěry krajského soudu, ale jeho činnost nahrazoval (srov. rozsudek NSS ze dne 2. 3. 2017, č. j. 1 As 288/2016 - 64, či ze dne 10. 1. 2019, č. j. 1 As 382/2018 - 39).

pokračování

[16] Krajský soud tak řízení o žalobě zatížil vadou, která by mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o odmítnutí žaloby. V dalším řízení musí krajský soud dát stěžovateli možnost se k okolnostem včasnosti žaloby vyjádřit, na základě toho zvážit potřebu provedení dalšího dokazování, a teprve poté znovu posoudit otázku včasnosti žaloby. V tomto ohledu nad rámec rozhodovacích důvodů v této věci NSS poukazuje na svoji ustálenou judikaturu k posuzování otázky včasnosti žaloby. Podle té je při hodnocení okamžiku doručení rozhodnutí správního orgánu především třeba vycházet z údajů na doručence, která – pokud je z pohledu zákonných náležitostí správně vyplněna – představuje veřejnou listinu nadanou presumpcí pravdivosti a správnosti údajů na ní obsažených (srov. např. rozsudek NSS ze dne 26. 11. 2020, č. j. 6 Afs 231/2020 - 44).

IV. Závěr a náklady řízení

[17] Z uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. napadené usnesení zrušil v rozsahu napadeného výroku II. a na něm závislého výroku III o nákladech řízení a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. V něm bude podle § 110 odst. 4 s. ř. s. soud vázán vysloveným právním názorem Nejvyššího správního soudu. Krajský soud v novém rozhodnutí rovněž rozhodne o nákladech řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 věta první s. ř. s.).

[18] Nejvyšší správní soud ustanovil usnesením ze dne 21. 10. 2022, č. j. 3 Ads 253/2022 - 21, jako zástupkyni stěžovatele JUDr. Helenu Nutilovou, Ph.D., advokátku se sídlem Vodní 231/5, České Budějovice. Ustanovené zástupkyni přísluší za zastupování stěžovatele odměna a náhrada hotových výdajů. Náklady nese stát. Ustanovená zástupkyně ve věci učinila jeden úkon právní služby, a to převzetí věci a přípravu zastoupení [§ 11 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)], za který jí přísluší odměna ve výši 1000 Kč [§ 9 odst. 2 ve spojení s § 7 bodem 3 advokátního tarifu]. K tomuto úkonu se přiznává náhrada hotových výdajů podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu ve výši 300 Kč. Celkově tak ustanovené zástupkyni náleží odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování stěžovatele v řízení o kasační stížnosti ve výši 1300 Kč. Tato částka bude ustanovené zástupkyni vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů ode dne právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. prosince 2022

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu